

Retningsliner for handsaming av søknader om tilskot til
Spesielle miljøtiltak i landbruket (SMIL)

Stranda kommune 2020-2023

Innhald

Føremål.....	3
Finansiering.....	3
Søknader.....	3
Vilkår.....	4
Sakshandsaming.....	4
Prioriteringar for perioden 2020-2023	5
Innleiing	5
Utfordringar.....	5
Målsetjingar.....	6
Prioritering	7

Føremål

Dei sentrale retningslinene er gitt i *Forskrift om tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket* (FOR-2004-02-04-448). Føremålet med tilskott til spesielle miljøtiltak i jordbruket er å fremje natur- og kulturminneverdiane i jordbrukets kulturlandskap og å redusere ureininga frå jordbruket, utover det som kan forventast gjennom vanleg jordbruksdrift. Prosjekta og tiltaka skal prioriterast ut i frå lokale målsetjingar og strategiar.

Føremålet med dei kommunale vedtektene er altså å gi lokale retningslinjer for prioritering av søknader innanfor SMIL-ordninga.

Finansiering

Ordninga vert finansiert av årlege overføringar frå Møre og Romsdal fylke. Overføringane, alle renter, og inndregne midlar kan nyttast, og må disponerast i samsvar med forskrifta.

Ved fordeling av tilskott mellom kommunane i fylket er prioriteringa gjort på grunnlag av:

- Tal søkjarar av produksjonstilskot
- Aktiviten i kommunen året i førevegen
- Innmeldt behov for midlar frå kommunen i tildelingsåret

Søknader

Utforming av søknader og vedlegg skal vere i samsvar med krava i forskrifta for ordninga.

Søknader til SMIL-ordninga kan etter omlegginga til nytt fagsystem (AGROS) gjerast kontinuerleg via Altinn:

<https://www.altinn.no/skjemaoversikt/landbruksdirektoratet/tilskudd-til-spesielle-miljotiltak-i-jordbruket-smil/>

Kommunen vil likevel setje ein frist for søknad kvar år litt avhengig av når tildelingsbrevet frå Fylkesmannen vert sendt ut. Grunngevinga for dette er at ein slik frist er naudsynt for å få ei rettferdig fordeling av midlane og som ikkje byggjer på først-til-mølla-prinseippet.

Vilkår

Tilskott kan innvilgast til føretak som fyller følgjande krav:

- Det føregår ein **produksjon på landbrukseigedommen** som gir rett på tilskott, og som oppfyller vilkåra i forskrift 19. desember 2014 nr. 1817 om produksjonstilskot og avløysartilskott i jordbruket § 2 og § 3 eller § 4.
- Det må ligge føre **løyve frå eigar** av landbrukseigedommen til gjennomføring av prosjekt eller tiltak som nemnt i sentral forskrift § 4 og § 5.
- Søkjar må oppfylle vilkåra i forskrift 1. juli 1999 nr. 791 om **gjødslingsplanlegging**.
- Søkjar må føre journal over **plantevernmidlar** som er nytta, med opplysningar om namn på plantevernmiddelet, tidspunkt for behandling og dosen som er nytta, og det området og den veksten plantevernmiddelet vart nytta på.
- Søkjer må vidare ha **kart** over jordbruksareala føretaket til ei kvar tid disponerer, og andre areal som føretaket disponerer eller som er av betydning for eller som er påverka av jordbruksdrifta. Kulturminne, områder som er viktige for biologisk mangfold, areal med risiko for tap av jord og næringsstoff og andre forhold av miljømessig betydning skal vere kartfesta og skildra.
- Dersom areala er leigde bort må søkjar likevel kunne dokumentere at vilkåra i kulepunkt 1-4 er oppfylte.

Sakshandsaming

Kommunestyret fastset lokale retningslinjer (desse) for prioritering av søknader om tilskot til spesielle miljøtiltak i landbruket (SMIL). Retningslinjene skal vere drøfta med fylket og faglaga i jordbruket lokalt. Retningslinjene skal rullerast kvar valperiode, eller ved behov.

Rådmannen har høve til å opprette ei *rådgjevande gruppe* for drøfting av omfattande prosjekt, prinsipielle problemstillingar og prioriteringar i høve til ordninga. Gruppa skal vere sett saman av ein representant frå faglaga i kvart bygdelag (Stranda, Sunnylven, Liabygda og Geiranger), einingsleiar for kultur og idrett og ein representant oppnemnt av kommunen.

Ein skal nytte kommunen og fylket sin kompetanse innan landbruk, kultur og miljø i sakshandsaminga.

Løyving av tilskot vert gjort administrativt. Prinsipielle saker vert lagt fram for *rådgjevande gruppe*. Det skal utarbeidast ein årleg rapport for bruken av midlane som skal leggjast fram for utvalet for Miljø- og kommunalteknikk (MK) dersom dei ber om dette.

Rapportering og oppmoding om utbetalingar frå søkjar skal heretter gjerast gjennom same portalen som søknaden, dvs. AGROS/Altinn.

Prioriteringar for perioden 2020-2023

Innleiing

Bygdelaga Stranda, Sunnylvn, Liabygda og Geiranger utgjer Stranda kommune.

Kulturlandskapet i desse bygdene strekkjer seg frå fjorden, gjennom dalføre og til høge fjell. Storfjorden, Sunnylvsfjorden, Geirangerfjorden og områda ikring er høgt skatta reisemål for turistar både frå eige land og heile verda, m.a. på grunnlag av eit kulturlandskap som vert halde i hevd.

Stranda kommune har eit levande landbruk. Det var 86 føretak som søkte om produksjonstilskot i 2019. Hovudproduksjonane er mjølkeproduksjon med ku og geit, og kjøtproduksjon med storfe og sau. Kommunen har òg bruk som driv med kraftfôrkrevjande produksjonar som svinekjøt.

Det ein likevel ser, er at driftseiningane vert større og større. Med det vert det også færre og færre som står for det kontinuerlege vedlikehaldet av kulturlandskapet, det biologiske mangfaldet og kulturminna. Effektiviseringa i landbruket gjer at husdyra vert konsentrerte i enkelte område, og at dei mest tungdrivne areala vert marginaliserte. Areal som *er* i drift vert drivne meir intensivt, både med omsyn til slått og beiting. Effektivitetskravet i landbruket gjer også sitt til at kvar enkelt gardbrukar har mindre kapasitet til å ta vare på ulike miljøkvalitetar, som ikkje har direkte betydning for den økonomiske utkoma frå drifta.

Utfordringar

Kulturlandskapet vårt, slik dei fleste ønskjer å sjå det, er basert på eit aktivt jordbruk. Utan eit jordbruk som nyttar areala som grunnlag for sine primærprodukt, kan ikkje sekundærproduktet, kulturlandskapet, oppretthaldast anna enn som små "frimerke". Eit aktivt landbruk er difor viktigaste garanti for at Stranda kommune også i framtida skal ha eit ope kulturlandskap med høge miljøkvalitetar.

Føremåla ein kan nytte SMIL-ordninga til er:

1. **Kulturlandskap** – for å ta vare på jordbrukets kulturlandskap utover det ein oppnår gjennom dei nasjonale ordningane.
2. **Biologisk mangfald** – for å ta vare på utvalde naturtypar, trua naturtypar og biologisk verdfulle areal i jordbruket.
3. **Kulturminne og kulturmiljø** – for å setje i stand, og halde synleg, spor i landskapet etter tidlegare tiders jordbruksdrift og busetnad, slik som verneverdige bygningar, gravminne og rydningsrøyser.
4. **Friluftsliv** – for å ta vare på tilgangen for ålmenta og å medverke til å halde ved like ein «grøn infrastruktur» i jordbrukets kulturlandskap.

5. **Avrenning til vatn** –for å redusere avrenning av næringsstoff og partiklar til vassdrag og kyst. Tiltaka er viktige for å bidra til at måla etter vassforskrifta vert nådde.
6. **Utslepp til luft** – for å stimulere til gjødslingsmetodar som gir redusert utslepp av ammoniakk og lystgass.
7. **Plantevern** – for å stimulere til bruk av andre metodar for ugrastying enn kjemiske plantevernmidlar.

Utfordringane er mange:

- Stranda kommune har mykje tungdrive jordbruksareal i bratt terreng, ikkje berre langs fjorden, men òg i dalføra.
- Store utmarksareal er i ferd med å gro att, mellom anna på grunn av redusert beitetrykk.
- Med fleire nedlagde bruk vert det òg dårlegare gjerdehald. Dette skaper vanskar for dei aktive gardbrukarane som vil ha dyr på utmarksbeite.
- Mykje av jordbruksareala i drift (49 % i 2017), vert drivne som leigejord (Kjelde: <https://www.ssb.no/statbank/table/10715>). Det er generelt ein tendens til at eiga jord vert stelt meir omsorgsfullt (kantslått o.l.) enn leigd jord.
- Kommunen har fleire kulturminne som kan vere aktuelle objekt for bruk av SMIL-ordninga. Desse er no kartlagde i regi av prosjektet Kulturminneplan for Stranda kommune (<https://www.stranda.kommune.no/tenester/kultur-idrett-og-fritid/kultur/kulturminneplan/>) som skal nyttast ved prioritering av søknader. Ein skal også bruke Riksantikvaren sin database over freda kulturminne og kulturmiljø (<https://www.riksantikvaren.no/Veiledning/Data-og-tjenester/Askeladden>) i vurderinga.
- Det er mange nedlagde og fråflytta gardar langs Storfjorden, og mange av desse representerer høge kulturlandskapsverdiar.
- I fleire område langs fjorden er det påvist område med stort biologisk mangfald (jf.: <https://kart.naturbase.no/>)
- Rester av gamle kulturmarker og ”kulturlandskapsartar” som er på tilbakegang eller truga i dagens landskap finn vi først og fremst på ekstensivt drivne bruk, nedlagde bruk eller i utmark, medan SMIL-midlane som hovudregel skal gå til aktive bruk.
- I eit nedbørrikt klima som vårt, er det viktig å sørge for at avskjeringsgrøfter og andre hydrotekniske tiltak er godt nok dimensjonerte og haldne ved like.
- Stranda kommune er medforvaltar i eit landskap som er av internasjonal verdi (jf. Geiranger-Herdalen landskapsvernområde, Verdsarvstatus og Nasjonal turistveg Trollstigen-Geiranger) med dei plikter og ansvar dette medfører.

Målsetjingar

- Medverke aktivt til å støtte framhald av drift i verdfullt, men tungdrive kulturlandskap.
- Medverke til auka samarbeid og kreativitet i bygdelaga ved å støtte planleggings- og tilretteleggingsprosjekt. Dette er prosjekt av så stort omfang at det er naturleg og viktig å gå gjennom ein grundig planleggings- og tilretteleggingsfase (”forprosjekt”) før iverksetjingsfasen (”hovudprosjekt”).

- Gjennom SMIL-midlane skal vi motverke attgroing, tap av biologisk mangfald og forfall av gamle bygningar og kulturminne.
- SMIL-midlane skal medverke til å redusere ureining frå landbruket. Det skal leggjast særleg vekt på å stoppe eller hindre utslepp av gjødsel og pressaft til vatn. Dernest er det viktig å redusere erosjon og utvasking forårsaka av vatn på avvegar.
- SMIL-midlane kan nyttast til å betre allmenta sine mulegheiter til ferdsel og opplevingar i jordbruket sitt kulturlandskap.

Ein viser elles til Landsbruksplan (Del I) for Stranda kommune.

Prioritering

- Søknader knytt til landbrukseigedommar i drift skal normalt prioriterast framfor eigedommar som ikkje vert drivne. Med eigedommar i drift meiner ein også eigedommar der areala vert leigde ut, men som vert drivne på tilsvarende måte som på dei aktive landbrukseigedommane (dvs. eigedommar registrerte som 'Aktiv' i landbruksregisteret)
- Planleggings- og tilretteleggingsprosjekt bør prioriterast framfor dei andre tiltaksgruppene. Pågangen etter slike midlar er så ujamn at ikkje er tenleg å setje opp nokon prosentsats. Enkeltsøknader som er utgreidde gjennom slike prosjekt bør prioriterast.
- Fellestiltak skal prioriterast framfor einskildtiltak dersom dei elles er likeverdige med omsyn til måloppnåing.
- Etter SMIL-ordninga kan det ikkje løyvast tilskot til tiltak og prosjekt med godkjent kostnadsoverslag mindre enn 10 000 kr.

Prioritering mellom dei ulike tiltaka etter SMIL-ordninga er sette opp i tabellform. Av tabellen går det fram kor stor del av den totale pengesummen som bør gå til dei ulike tiltaka, og vidare kva prioriteringskriterium som skal nyttast for å skilje mellom søknader innafor same tema. Det går vidare fram kva støttesatsar som kan gjevast til ulike tiltak.

Tema (lik prioritering)	Gjennom snittsandel (%)	Prioriterte søknader innanfor temaet	Rettleiande støttesats (%)
Planleggings- og tilretteleggingsprosjekt	-	<ul style="list-style-type: none"> Godt funderte målsetjingar og handlingsplanar Realistiske budsjett og finansieringsplanar 	Inntil 100
Kulturlandskap	a). Tungvint skjøtsel av verdifullt kulturlandskap	<ul style="list-style-type: none"> Areal registrerte med høg kvalitet av biologisk mangfald God tilgjenge for allmenta (både i høve til geografisk plassering og innstillinga til søkjaren) Søknader som kan vise til god heilskapstenking med omsyn til verdifulle landskapselement og landskapsrom 	10-50
	b) Beite-rydding og gjerding	<ul style="list-style-type: none"> Innmarksbeite prioritert framfor utmarksbeite Fellestiltak har høg prioritet Tilgjenge for allmenta Tiltak med som dokumenterer grundige vurderingar m.o.t. heilskapstenking og landskapsrom Areal registrerte med høg kvalitet av biologisk mangfald og der beiting fremjar slike verdiar 	10-50
Kulturminne og kulturmiljø	15	<ul style="list-style-type: none"> Prioriteringa skal gjerast opp i mot Kulturminneplan for Stranda kommune Tilgjengelege for allmenta Bygningar med inntekspotensiale Våningshus er ikkje prioritert 	10-50
Friluftsliv, dvs. tiltak som betrar tilgjenge i kulturlandskapet	10	<ul style="list-style-type: none"> Tiltak som i stor grad er i <u>jordbruket</u> sitt kulturlandskap. Tiltak som gir størst auke i tilgjenge for flest personar i høve til tilskottet 	10-50
Avrenning til vatn/tiltak mot ureining/hydro-tekniske tiltak	25	<ul style="list-style-type: none"> Tiltak mot gjødsel- og pressaftutslepp til vatn inkl. lager for rundballar¹ Hydrotekniske tiltak Tiltak som gir størst reduksjon i ureining for pengane Fellestiltak 	10-50
Utslepp til luft	20	<ul style="list-style-type: none"> Gødslingsmetodar som gir redusert utslepp av ammoniakk og lystgass. 	10-30
Plantevern	20	<ul style="list-style-type: none"> Bruk av andre metodar for ugrastyning enn kjemiske plantevernmidlar 	10-30

Støttesatsane kan variere frå år til år, og det har m.a. følgjande årsaker:

- Endringar i rammevilkår (storleiken på overføringa til SMIL frå Landbruksdirektoratet til fylka)
- Fylket si prioritering *mellom* kommunane i fylket
- Tal søknader som kjem inn til kommunen
- Prioriteringa i kommunen (Rådgevande gruppe) – streng prioritering vs. ”ostehøvel-prinsipp”, særlege prioriteringar i einskildår (”kampanjar”) m.m.

Støttesatsane er difor berre *retteiande*.

¹ Det kan berre gjevast støtte til eitt rundballelager pr. bruk, og dette skal vere permanente lager. Lageret må vere plassert slik at det ikkje representerer fare for ureining til bekk/vassdrag og slik at det ikkje skaper trafikkale utfordringar. Berre kostnader til gjerde/innhegning (ikkje opparbeiding av arealet t.d.) kan takast med i kostnadsoverslaget.